DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR-CHEIE PRIN ÎNVĂȚARE NONFORMALĂ, TRANSDISCIPLINARĂ ȘI INTERACTIVĂ

Valentin Cosmin BLÂNDUL,
prof. univ. dr.,
Universitatea din Oradea, România,
Mihaela Claudia CHEREGI,
prof. grad didactic I,
Colegiul Tehnic „Traian Vuia”, Oradea, România

Rezumat: *Educația nonformală, transdisciplinară și interactivă presupune dezvoltarea unor competențe și abilități necesare elevilor atât în viața școlară, cât și de-a lungul existenței lor în comunitatea socială, respectând recomandările Parlamentului European și a Consiliului privind competințele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți: comunicare în limba maternă; comunicare în limbi moderne; competență matematică și competențe de bază în științe și tehnologii; competență digitală; a învăța să înveți; competențe sociale și civice; spirit de inițiativă și antreprenoriat; sensibilizare și exprimare culturală. [Recomandarea (2006/962/EC)].*

Astfel, elevii participă la propriul proces de învățare prin stabilirea ritmului și a mediului de asimilare a cunoștințelor, prin coordonarea și organizarea materialului de parcurs, prin găsirea de soluții și rezolvarea de probleme, dezvoltându-și pe parcursul acestui proces, competențe metacognitive și autoevaluative (competențe de educație permanentă).

Cuvinte-cheie*: educație, competențe-cheie, nonformal, strategie, dezvoltare.*

DEVELOPING KEY COMPETENCES THROUGH NONFORMAL, TRANSDISCIPLINARY AND INTERACTIVE LEARNING

Summary: *Non-formal, transdisciplinary and interactive education involves the development of skills and abilities necessary for students both in school life and throughout their existence in the social community, respecting the recommendations of the European Parliament and the Council on key competences from the perspective of lifelong learning: communication in the mother tongue; communication in modern languages; mathematical competence and basic skills in science and technology; digital competence; to learn to learn; social and civic skills; spirit of initiative and entrepreneurship; cultural awareness and expression. [Recommendation (2006/962/EC)].*

Thus, students participate in their own learning process by establishing the pace and environment of knowledge assimilation, by coordinating and organizing the course material, by finding solutions and solving problems, developing during this process, metacognitive and self-evaluative skills (lifelong learning skills).

Keywords: *education, key skills, non-formal, strategy, development.*

În era actuală a informației și schimbărilor rapide, dezvoltarea competențelor-cheie devine crucială pentru pregătirea individului în fața provocărilor complexe ale societății moderne. Kant susține că educația este activitatea de disciplinare, cultivare, civilizare și moralizare a omului, iar scopul educației este de a dezvolta în individ toată perfecțiunea de care este susceptibil [Kant, I., 1992, p.17]. Kant surprinde necesitatea modelării naturii umane, însă finalitatea acțiunii educaționale este formulată în termeni ce sugerează înțelegerea profundă a faptului că, prin intermediul educației, poate fi actualizat și valorificat deplin potențialul genetic al individului.

Idealul educației determină scopurile și obiectivele educative, iar acestea, la rândul lor, concretizează pe diverse planuri cerințele generale ale idealului. Dacă obiectivele și scopurile educaționale nu sunt atinse, atunci idealul educațional devine imposibil de realizat. În funcție de idealul educațional, de scopurile și obiectivele preconizate și în vederea realizării acestora, se organizează întregul sistem de învățământ, se structurează conținutul învățământului, se alege și se utilizează tehnologia și metodologia educațională considerată a fi cea eficientă.

Învățarea nonformală transdisciplinară și interactivă reprezintă un cadru inovator prin care se pot dezvolta competențele esențiale ce transcende limitele clasice ale sistemului educațional, oferind oportunități diverse pentru dezvoltarea abilităților esențiale într-un mediu interactiv și transdisciplinar.

Această strategie pune accent pe aplicarea cunoștințelor în contexte variate, promovând astfel o înțelegere mai profundă și conexiuni între diferite discipline, încurajând elevii să exploreze probleme complexe din mai multe perspective, cultivând gândirea critică și creativitatea. Aceștia devin actori activi în procesul de învățare. Colaborarea și comunicarea sunt încurajate, dezvoltându-se astfel abilități sociale și emoționale esențiale. Astfel de metode active nu doar transmit informații, ci le transformă în experiențe de învățare tangibile. De asemenea, această abordare încurajează autonomia și asumarea responsabilității pentru propria învățare. Elevii devin *învățători* ai propriilor lor cunoștințe, adaptându-se la cerințele în schimbare ale societății contemporane.

Competențele-cheie sunt abilități, cunoștințe și atitudini esențiale pentru a funcționa eficient într-o societate în continuă schimbare. Într-o lume transdisciplinară, în care frontierele dintre domenii devin tot mai difuze, formarea acestor competențe devine o prioritate.

Învățarea nonformală reprezintă un proces intenționat și organizat de dezvoltare personală, care se desfășoară în afara contextului școlar tradițional. Această formă de

învățare încurajează autonomia, inițiativa și adaptabilitatea. Participanții învață prin experiențe practice, activități de grup și interacțiune directă cu mediul înconjurător. În acest context, competențele-cheie nu sunt doar obiective de învățare, ci devin abilități integrate în experiența de învățare. Valoarea educativă, complementară educației formale, poate avea efecte pozitive sau negative de compensare, în măsura în care aceste instituții conștientizează obiectivele, conținuturile, organizarea, metodologiile lor specifice, respectă aspirațiile educaților, iar activitatea acestor instituții este la fel de impregnată de cerințele pedagogice, dar dirijate și utilizate pentru alte obiective, conținuturi [Cristea, 1998, p.135].

Accentul cade aici pe stimularea educaților prin programe alternative, diferențiate, diversificate, facultative, aplicative, de completare, în acord cu elementele de noutate în diferitele domenii, cu noi tipuri de comunicare, metode de activizare, tehnici de creativitate, cu stimularea dezvoltării vocaționale.

Transdisciplinaritatea se referă la integrarea și colaborarea dintre diferite discipline și domenii de cunoaștere. Această abordare transcende granițele tradiționale ale educației, promovând o înțelegere mai profundă a complexității problemelor contemporane. În contextul dezvoltării competențelor-cheie, transdisciplinaritatea permite elevilor să conecteze informațiile și să abordeze provocările într-un mod holistic. Transdisciplinaritatea, în cadrul orelor, presupune crearea de conexiuni între competențe/ unități de competențe dobândite disparat, în cadrul diferitor discipline. O asemenea abordare nu se mai centrează pe discipline, ci le transcende, subordonându-le copilului, subiectului formării.

Interactivitatea în învățare se referă la participarea activă a elevilor în procesul educațional. Prin intermediul tehnologiilor moderne și a metodologiilor interactive, elevii devin actori activi în construirea cunoștințelor. Această abordare favorizează dezvoltarea abilităților sociale, a gândirii critice și a spiritului de echipă. Prin activități practice și de colaborare, elevii învață să aplice cunoștințele în contexte reale și să-și dezvolte abilități practice. Strategiile și metodele activ-participative utilizate în cadrul activităților de învățare dezvoltă elevilor competențe interpersonale, capacitatea de lucru în echipă, încrederea în sine, disciplina, responsabilitatea, capacități de planificare, coordonare și organizare/ competențe de gestionare a proiectelor, capacitatea de a rezolva probleme practice etc. Astfel, dezvoltarea personală a individului, participarea activă în societate și pe piața muncii completează educația elevului în vederea parcurgerii traseului educațional și a pregătirii formabilului pentru viață.

Lecția interactivă transdisciplinară *Ochiul, de la știință la artă* utilizează metode și strategii didactice formale, nonformale și informale având ca scop principal dezvoltarea competențelor -cheie ale elevilor în contextul educației durabile. Creată pe platforma digitală https://www.thinglink.com, lecția interactivă transdisciplinară este o strategie de predare și învățare care integrează mai multe discipline într-un singur cadru și implică elevii în mod activ pentru a-și construi propria înțelegere a subiectului.

Alcătuită din patru secvențe, elevii urmăresc pe un traseu prestabilit, în ritm propriu, *Ochiul uman, organ al vederii*, *Ochiul, sistem optic*, *Ochiul, simbol central al credinței* și *Ochiul, motiv al creației artistice,* ajutându-i să facă anumite conexiuni între subiecte aparent distincte și să abordeze probleme complexe într-un mod integrat, fiind și o modalitate eficientă de a-i pregăti pentru lumea reală, unde cunoștințe și abilități din mai multe domenii sunt necesare pentru a aborda problemele complexe. Totodată, dezvoltă capacitatea de colaborare și de a lucra în echipă a elevilor, dar și de a-i ajuta să identifice și să conecteze subiecte de la diferite discipline. Această lecție poate, de asemenea, să stimuleze curiozitatea și creativitatea și să încurajeze gândirea critică.

Lecția interactivă transdisciplinară *Ochiul, de la știință la artă*, https://www.thinglink.com/scene/1778440333747553124, dezvoltă cunoștințele, deprinderile și atitudinile ce presupun fiecare competență de învățare de-a lungul vieții, conform *Descriptivului competențelor-cheie europene* al Institutului de Științe ale Educației, *adaptare după Recomandarea Parlamentului European si a Consiliului privind competențele-cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți. (2006/962/EC1)* [https://www.ise.ro/wp-content/uploads/2015/04/Competente-cheie-europene.pdf]

1. Competența de comunicare în limba maternă. Lecția oferă deschidere pentru dialog constructiv, aprecierea calităților estetice și dorința de a le promova și interesul pentru interacțiunea cu alții. Implică și conștientizarea impactului limbajului asupra celorlalți și nevoia de a înțelege și a folosi limbajul într-o manieră pozitivă, responsabilă din punct de vedere social. Elevii au diferite sarcini de lucru ce implică interacțiune în argumentarea și contraargumentarea unor aspecte ce țin de relațiile dintre diferitele discipline de studiu.

2. Competența de comunicare în limbi străine dezvoltă capacitatea de apreciere a diversității culturale, interesul și curiozitatea pentru limbi și comunicare interculturală, lecția transdisciplinară fiind construită în jurul unor aplicații în limba engleză.

3. Competențele matematice și competențele de bază în științe și tehnologii asigură, pe de o parte, respectarea adevărului, dorința de a căuta motive și de a le proba validitatea, iar, pe de altă parte, aprecierea critică și curiozitatea, interesul pentru problematica etică și respectul pentru siguranță și dezvoltare durabilă, în particular în privința progresului științific și tehnologic în legătură cu sinele, familia, comunitatea și problemele globale.

Astfel, elevii conștientizează importanța ***Ochiului uman, organ al vederii***, părțile componente și funcțiile fiecărui element, având posibilitatea de fixare a cunoștințelor printr-un joc de tip *cuvinte încrucișate*, https://crosswordlabs.com/view/interiorul-ochiului

Aplicația pentru a studierea anatomiei ochiului uman *My Eye Anatomy*, ce poate fi descărcată din play.google.com, permite rotirea la 360°, Zoom și mutarea camerei în jurul unui model 3D realist. *My App Anatomie Eye* oferă utilizatorilor o privire în profunzime a ochiului uman, permițându-le selectarea, vizualizarea cu raze X, ascunderea

și evidențierea părților individuale ale ochilor precum și pronunțarea audio a termenilor anatomici, putând constitui o formă de evaluare a cunoștințelor din domeniul biologiei.

Din punct de vedere al Fizicii, ***Ochiul, sistem optic***, își propune să descopere mecanismul vederii, disfuncții ale perceperii lumii înconjurătoare prin simțul vizual și modul în care se creează anumite iluzii optice. Platforma educațională https://www.mozaweb.com oferă acces 3D la experimente digitale, astfel încât elevii pot apropia sau depărta interactiv un obiect pentru a observa modul în care funcționează vederea umană. Cunoștințele despre disfuncțiile vederii sunt fixate printr-un joc puzzle realizat pe platforma de învățare interactivă https://learningapps.org, iar iluziile optice și modul în care creierul nostru descifrează un mesaj pot dezvălui aspecte ale individului, elevii parcurgând un Test de personalitate pentru a se descoperi pe sine.

4. Competența digitală**.** Întreaga lecție dezvoltă o atitudine critică și reflexivă față de informația disponibilă, responsabilitate în folosirea mijloacelor interactive, interes pentru implicarea în comunități și rețele pentru scopuri culturale, sociale și/ sau profesionale, elevii urmând un traseu de activități de învățare și relaxare activă, având posibilitatea de a reveni asupra unor idei, concepte, aplicații ori de câte ori consideră că e necesar.

5. A învăța să înveți sporește motivația și încrederea pentru a continua învățarea pe parcursul întregii vieți. Elevii manifestă dorința de a aplica achizițiile de învățare și experiențele de viață; aplicațiile interactive oferindu-le șansa de a căuta oportunități pentru a aplica ceea ce au învățat în diferite contexte de viață. Astfel, motivul ***ochiului în artă*** îi invită *La concert* unde găsesc o serie de piese muzicale ce abordează acest motiv artistic, urmând ca elevii să completeze lista cu melodiile lor preferate. Totodată, lecția se desfășoară ca un plan de învățare, cu etape prestabilite, dezvoltându-le o atitudine centrată pe rezolvarea de probleme pentru a sprijini procesul învățării și abilitățile individului de a gestiona schimbarea și obstacolele.

6. Competențele sociale și civice pun accent pe colaborare, asertivitate și integritate; interes pentru dezvoltările socio-economice și comunicarea interculturală; valorizarea diversității și respectul față de celălalt, deschiderea pentru a depăși prejudecățile și pentru compromis. Dezvoltarea acestei atitudini este vizată prin valorificarea ***ochiului ca motiv central al unor mitologii și religii*** existente de-a lungul istoriei umanității; elevii fac incursiuni în credințele grecilor antici, descoperind mitul ciclopilor, în religia Egiptului antic și a lui Horus, și în Creștinism, îmbină cunoștințele existente cu versete biblice și privesc ochiul ca metaforă pentru a înțelege adevărul, pentru a vedea realitatea spirituală sau pentru a privi la judecata morală.

Totodată, manifestă respect plenar pentru drepturile omului, inclusiv pentru egalitate ca bază a democrației, aprecierea și înțelegerea diferențelor dintre sistemele de valori ale diferitelor grupuri religioase și etnice; cultivarea sensului apartenenței la propria comunitate, sentimentul responsabilității, a înțelegerii și a respectului pentru valori comune necesare coeziunii sociale.

7. Spiritul de inițiativă și antreprenoriat. Lecția transdisciplinară interactivă își propune să le consolideze elevilor motivația și hotărârea de a realiza obiectivele propuse, fie că acestea sunt personale sau fixate împreună cu alții, inclusiv la locul de muncă. Accentuează inițiativa, proactivitatea, independența și inovarea în viața personală, socială, prin parcurgerea traseului de învățare în ritm propriu, cu posibilitatea de revenire asupra sarcinilor de lucru pentru a înțelege importanța pe care o are atingerea obiectivelor propuse asupra încrederii în sine.

8. Sensibilizarea și exprimarea culturală. În a patra etapă a lecției, elevii fac cunoștință cu ***Ochiul în creația artistică***. Simbolul ochiului este privit din perspectiva sculpturii și a picturii în cadrul unei *expoziții virtuale* urmărind o colecție brâncușiană din care nu puteau lipsi *Domnișoara Pogany* (1913), *Somnul* (Sculptură în marmură, 1908), *Cap de copil adormit* (Bronz, 1906-1907). În ceea ce privește pictura, *expoziția* cuprinde lucrări ale unor pictori celebri care aduc diacronic în prim plan acest simbol *Capul Mariei* (Triptic de la Mânăstireni-Bica, județul Cluj, cca. 1560), *Portretul unei doamne* (Van der Weyden, ulei pe lemn, 1455-1460) *Fata cu turban/ Fata cu perlă* (Vermeer, ulei pe pânză, 1660-1665) *Portretul lui Jeanne Samary* (Auguste Renoir, ulei pe canvas, 1877) *Femeie la șevalet* (Braque, ulei pe pânză, 1936) etc.

O altă metodă nonformală a acestei lecții o reprezintă *biblioteca virtuală* unde elevii „păşesc” pentru a privi ochiul ca motiv literar în texte lirice, printre care: *Lună în câmp* (Nichita Stănescu), *Adânca privire* (Adrian Păunescu), *Ochiul închis* (Ana Blandiana) și fragmente din opere epice și dramatice *Ochiul căprui al dragostei noastre* (Mircea Cărtărescu), *Viața pe un peron* (Octavian Paler), *Acul de aur și ochii Glorianei* (Radu Paraschivescu), *Iona* (Marin Sorescu), *Jocul de-a vacanța* (Mihail Sebastian). Se încearcă prin această colecție de texte apropierea tinerilor și de scriitorii contemporani ce nu apar în Programa școlară pentru a înțelege profunzimea propriei culturi și sensul identității ca bază a respectului și a atitudinii deschise față de diversitatea exprimării culturale.

Creativitatea și dorința pentru cultivarea capacității estetice prin expresie artistică și prin participare la viața culturală sunt dezvoltate și prin participarea la un *concert virtual* în care, pe lângă piesele muzicale propuse, *Eye of the Tiger* (Survivor**,**1982) *Damn your eyes* (Etta James, 1988) *Eye of the Storm* (Scorpions, 2015) etc., elevii își creează propria listă de artiști preferați ce abordează motivul estetic al ochiului.

Dezvoltarea competențelor-cheie prin învățare nonformală transdisciplinară și interactivă reprezintă un aspect esențial al educației moderne. Această abordare oferă o platformă robustă pentru formarea unor indivizi adaptați la schimbare, capabili să abordeze provocările complexe ale lumii contemporane. Prin integrarea acestei strategii în practicile educaționale, putem contribui la pregătirea unei societăți inovatoare, colaborative și orientate către rezolvarea problemelor.

Bibliografie:

1. KANT, I., Tratat de pedagogie. Religia în limitele rațiunii, Editura Agora, Iași, 1992, p. 14-20.
2. CRISTEA, S., Dicționar de termeni pedagogici, București, Editura didactică și Pedagogică, 1998, p.134-136.
   Pagini Web
3. http://eur-lex.europa.eu/legal-conyrnt/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006H0962&from=EN
4. https://www.ise.ro/wp-content/uploads/2015/04/Competente-cheie-europene.pdf
5. https://www.thinglink.com/scene/1778440333747553124